

TEROAREA ÎN LUMEA SATELOR

Am afirmat în memoriile mele „Coborârea în iad” că poate voi tânji după liniștea sufletească din unele perioade ale pușcăriei. Ajuns în afara grătilor și a gardului de sârmă ghimpată, în așa-zisa libertate comunistă, îmi voi da seama cât de realist am fost gândind astfel. Îmi amintesc, de parcă ar fi fost ieri, cum bucuria revenirii în mijlocul familiei a început a se diminua pe măsură ce aflam necazurile ce le-au avut de îndurat de pe urma mea cei rămași acasă.

Întâlnirea cu mama îmi este imposibil a o reda, fiind parcă un amestec de bucurie și groază, fericirea revederii fiind anulată de urmele suferințelor ce a trebuit să le îndure. Aveam impresia că ochii îi sunt uscați de atâtea lacrimi vărsate, iar postul și rugăciunile o făcuseră asemenea sfintelor din icoanele bizantine, lăsând impresia că toată puterea ce-i mai rămăsese, se concentra în fundul ochilor, pentru a mă vedea cât mai bine. Am fost cuprins de o fâstâceală, încât nu îndrăzneam să o îmbrățișez, dar nici nu știam ce trebuie să fac. Mi-am revenit din această stare, când am simțit-o plângând la pieptul meu, spunându-mi: „Pe tată-tu nu-l mai poți vedea, Dumnezeu l-a luat la el”. Oare își închipuia biata mea mamă că, poate datorită rugăciunilor, posturilor și lacrimilor scurse din ochii ei, Dumnezeu ne-a ajutat să ne revedem? S-a retras apoi mai la o parte, continuând să mă privească, parcă pentru a se convinge că ceea ce se petrecea în acele clipe este o realitate și nu un vis. Apoi, ștergându-și lacrimile, sfioasă, parcă pentru a nu mă supăra, îmi spune:

— *Poate ești flămând, ce ai vrea să-ți aduc?*

Mă privea cu atâta dragoste și nesaț, încât nu mai știa ce să facă pentru a-mi împărtăși marea ei bucurie de a-și revedea copilul dispărut. Ceilalți cu care locuia în aceeași curte, fiu, noră, nepoți, parcă dispăruseră din viața ei, trăind din plin numai bu-

curia regăsirii fiului pierdut. La masa întinsă de cumnata mea, părea a nu vedea mâncarea, stând tot timpul cu ochii asupra mea, căutând să-mi urmărească toate mișcărilor. Ochii îi jucau în lacrimi, dar era greu de intuit dacă erau lacrimi de bucurie, sau amestecate cu cele ale durerii de mâin, al căror izvor nu a secat niciodată. Convorbirile din timpul mesei, răspunsurile date doar pe jumătate la unele întrebări sau evitarea unor discuții m-au determinat să renunț la multe dintre ele, până îmi voi da seama de ceea ce îi făcea să aibă asemenea rețineri. Mă voi lămuri însă mai târziu că tăcerea lor nu era decât o atenționare, pentru a vorbi cât mai puțin despre trecut, iar față de prezent să fiu cât mai reținut și să nu mă las atras în discuții sau să răspund unor provocări. Numai după ce am auzit de necazurile ce le-au avut de îndurat, o parte provenind de la rude mai îndepărtate, aveam să înțeleg atitudinea lor, drept urmare a terorii care pusese stăpânire pe întreaga populație. Spre cinstea ei, întreaga familie, chiar dacă din cauza mea a avut de suferit, unii fiind dați afară din serviciile avute, niciodată nu a lăsat să se înțeleagă acest lucru.

Nu am de gând ca eu să judec, sau să condamn pe aceia ce au făcut mult rău unor oameni nevinovați, în mijlocul cărora au crescut, dar consider o gravă eroare în a ascunde acele fapte monstruoase, săvârșite de unii oameni, care prin comportarea lor brutală și iresponsabilă, au compromis noțiunea de om, colaborând-o spre animalitate. Indiferent dacă au fost sau nu conștienți de gravitatea faptelor pe care le săvârșeau, este de datoria noastră, a tuturor, de a nu le ascunde. Ele trebuie arătate, nu cu scopul de vendetă sau pentru a fi pedepsite, ci pentru a fi cunoscute și dezaprobat, pentru ca în viitor să nu se mai repete. Neamul românesc a avut mereu parte de asemenea vremuri furtunoase, dar a găsit totdeauna forța morală de a le înfrunța, reușind să le depășească și să se ridice deasupra lor, iar istoria nu consemnează să fi apărut vreodată în sânul acestui popor, atâta ură și atâta sete de răzbunare, fără a avea la bază, o cât de mică motivație. Dar așa cum vântul separă boabele de grâu bune, de pleavă sau alte impurități, când țărânu

își vântură recolta, tot astfel și vremurile furtunoase au despărțit pe oamenii buni de cei răi, pe cei buni pentru a-și duce la îndeplinire misiunea pe care Dumnezeu le-a încredințat-o în această viață, pe acest pământ, iar pe cei răi, pentru a fi cunoscuți și răsplătiți după cum le-au fost faptele, cei inconștienți beneficiind de milă și compătimire, iar cei conștienți meritând doar oprobriul și disprețul tuturor.

Nu pot fi trecuți cu vederea nici cei buni, acei oameni adevărați, care au reprezentat marea majoritate a populației și care, în aceleași condiții, au știut să rămână oameni adevărați, încât prin curajul și comportamentul lor au făcut cinste satelor în care au trăit, putând fi exemple de urmat pentru generațiile viitoare, spre deosebire de cei ce și-au vândut sufletul și frații asemenea lui Iuda, sperând să obțină unele avantaje trecătoare.

Voi încerca să prezint câteva cazuri, pentru a se vedea cum a început teroarea în lumea satelor, sperând ca aceste rânduri să ajungă și în mâinile celor tineri, care trebuie să cunoască adevărul, să gândească singuri cum trebuie să se comporte un om cu semenii lui în clipe grele, dar mai ales, să știe că după trecerea vremurilor furtunoase, timpul cu balanța lui dreaptă le va cântări faptele și-i va așeza pe fiecare la locul meritat, unii pentru a se bucura de cinstire și recunoștință, iar alții pentru a avea parte de ocară și dispreț.

Dealtfel, comunismul care a adus atâtea neazuri, atâtea suferință, făcând să curgă râuri de lacrimi și sânge, a făcut fără să vrea și un lucru bun și anume, a reușit să separe pe omul bun, omul adevărat, care a făcut cinste acestui neam, de omul secătură, omul fără suflet, fără conștiință, omul rupt de Dumnezeu, într-un cuvânt omul animalic, care se lasă condus de instincte și nu de rațiune.

Din nenorocire, acest fenomen nefast pentru omenire persistă și în zilele noastre, luând proporții alarmante, în timp ce acei ce conduc destinele țării asistă nepăsători la prăbușirea morală a societății românești, ei fiind preocupați doar de propriul lor viitor.

O dată cu scurgerea timpului, dorința de a cunoaște necazurile ce le-au avut de îndurat cei din familie din cauza mea era tot mai mare, iar tăcerea de care mă loveam nu făcea decât să-mi confirme unele bănuieli, încât a afla ce s-a petrecut devenise o adevărată obsesie. Într-o zi, am avut inspirația să-i spun mamei că, atunci când l-am întâlnit prima dată pe Jan Secară, cunoscut de toată lumea sub numele de Jan, i-am povestit cum m-a salutat cu mâna întinsă, simulând salutul legionar, zicându-mi:

— *Bine ai venit! Capul sus!*

Îl știam pe acest om, ca fiind o lichea ce nu merită a fi luat în seamă, încât am trecut pe lângă el ca și cum nu l-aș fi observat. Mama, după ce a ascultat povestirea mea, m-a sfătuit să-l dau uitării, spunându-mi cum, într-un an, lor li s-a impus să dea cotă la stat o anumită cantitate de sămânță de lucernă. Părinții neputându-se opune la hotărârea primăriei și neavând bani să o cumpere, au semănat în grădină câteva prăjini de lucernă. Dar, când sămânța de lucernă începuse să se coacă, mama a văzut cum vaca și oile lui Jan pășteau și călcau lucerna pentru sămânță. Mama, crezând că vitele au ajuns din întâmplare în lucernă, s-a dus să le alunge pe miriștile din apropiere. În timp ce încerca să scoată vitele din lucernă, aude pe Jan Secară cum strigă la ea:

— *Ce ai, babă, cu vitele mele! Lasă-le în pace că vin la tine și-ți rup coastele!*

Biata mamă, văzând cum nemernicul se îndreaptă spre ea, a plecat către casă plângând, lăsând vitele în lucernă. Poate Dumnezeu a voit ca tocmai atunci, când mama se apropia de casă plângând, milițianul din comună să se oprească, să ia o mână de vișine dintr-un pom și să observe cum se apropie, ștergându-și lacrimile din ochi. Fie din curiozitate, sau crezând că s-a întâmplat ceva ce l-ar fi interesat, o cheamă pe mama la el și o întreabă pentru ce plânge. Mama, de frica lui Jan, evită să spună de ce plânge, însă milițianul insistă până ce mama podidește din nou în plâns, spunându-i toată povestea și că îi

este teamă că va fi acuzată de sabotaj. După ce a ascultat-o și văzând și el cum vitele strică lucerna pentru sămânță, milițianul se îndreaptă spre casa lui Jan și-i pune în vedere că, dacă mai aude că vitele lui mai pasc lucerna mamei, îi face acte de trimitere în judecată pentru sabotaj, deoarece el este cel care sabotează și nu mama, obligându-l să se ducă chiar atunci să-și ia vitele din lucernă. Urmare a tonului amenințător al milițianului, Jan se duce și scoate vitele din lucernă, dar a doua zi, când mama venea de la o soră a ei, îi iese în cale spunându-i:

— *Scroafă bătrână, m-ai reclamat milițianului! și o scui-pă pe obraz.*

Merită să menționez faptul că, din cauza proastei reputații de care se bucura în sat, toată lumea îl ocolea, iar mama din milă i-a botezat doi din cei trei copii pe care îi avea, deoarece nimeni nu voia să intre în cârdășie cu el. Dar Dumnezeu care le vede pe toate și nu uită nimic, a hotărât ca nu după mult timp să-i moară femeia și a venit plângând la mama și a rugat-o să-i dea niște scânduri să facă un sicriu pentru a-și îngropa nevasta. Trecând peste toate necazurile ce i-au fost făcute, mama s-a dus cu el la un frate care tocmai își construia o casă și l-a rugat să-i dea niște scânduri pentru un sicriu ca să-și poată îngropa femeia. Am relatat cele întâmplate nu din dorința de a face cunoscute necazurile de care au avut parte părinții mei, întrucât ale lor au fost mult mai ușoare decât ale altor consăteni, care au avut deznodăminte tragice, după cum se va vedea pe parcursul acestor povestiri. Dar, ticăloșia acestui om de nimic, cu numele de Jan, o vom constata pe parcursul altor întâmplări, scopul meu fiind de a arăta cum regimul comunist, pentru a menține teroare în țară, inventa acte de sabotaj prin oameni lipsiți de discernământ, puși în slujba regimului, cu ajutorul cărora arestau și apoi suprimau pe cei incozi.

Nu pot omite nici pe aceia care au înfruntat teroarea, căutând să rămână oameni adevărați, riscându-și chiar libertatea, venind în sprijinul celor năpăstuiți de un regim opresiv și inuman.

Un astfel de om, pe care Dumnezeu l-a înzestrat (poate) cu mai puțină minte, dar cu un suflet nobil, dând dovadă de multă omenie, a fost Vasile Neculau, care locuia în apropierea noastră. Chiar de copil m-am atașat mult de acest om, care prin comportamentul și povestirile lui, dar mai ales prin faptul că mă lua cu el la vânătoare, a reușit să-mi câștige admirația, dar și încrederea în tot ceea ce mă învăța. De la el am învățat cum se stă la pândă, cum se deosebește zgomotul făcut prin frunze de un iepure, de cel făcut de un șoarece, o vulpe sau alte viețuitoare, lucru foarte important pentru cei ce practicau brăconajul în timpul nopții. Dar, mi-a câștigat admirația și respectul pentru totdeauna, într-o seară, când mergeam prin marginea pădurii pentru a alege un loc unde să stăm la pândă, așteptând să iasă iepurii din pădure la câmp. Trecând pe sub un stejar bătrân, am auzit cum un uliu mare a zburat de deasupra noastră, pierzându-se în întuneric. În acea clipă simt cum bădia Vasile mă oprește cu mâna, șoptindu-mi că vom rămâne pe loc. După vreun sfert de oră se aude iarăși un fâlfâit de aripi, cauzat de reîntoarcerea uliului, care se oprește deasupra noastră. Bădia Vasile Neculau îmi face discret un semn cu degetul la gură, să nu fac nici o mișcare. Presimțeam că se va întâmpla ceva, dar nu bănuiam ce anume. După o așteptare, nu tocmai lungă, aud zgomotul făcut prin frunze de topăitul unui iepure ce se apropia pentru a ieși la câmp. Stăteam încremenit, așteptând să văd ce se va întâmpla, când văd în marginea pădurii iepurele, care se oprește după două-trei sărituri, ridicând urechile pentru a asculta și a se convinge că nu este urmărit de vreun dușman, apoi în salturi elegante pornește spre câmp. Dar o dată cu salturile nevinovate ale iepurașului, se aude și zgomotul făcut de aripile uliului, care se năpustește asupra urechiatului. Într-o clipă a-și început lupta, dar nici nu a avut timp iepurele să se culce pe spate pentru a se apăra cu ghearele de dușman, că pocnetul puștii pune capăt luptei, eu auzind doar ecoul împușcăturii care mă readuce la realitate. Vasile Neculau, ca un om care era sigur pe ceea ce face, lasă arma jos

și se îndreaptă liniștit spre locul unde începuse lupta pe viață și pe moarte între cele două viețuitoare, pentru a se întoarce mulțumit, purtând într-o mână iepurele, iar în cealaltă uliul, spunând cu satisfacție, dar și cu oarecare mândrie, arătându-mi uliul:

— I-am scăpat de acest dușman, pe iepuri dar și pe găini!

Această întâmplare, neînsemnată pentru unii, va fi însă hotărâtoare pentru mine, în a-i păstra pentru totdeauna o frumoasă amintire.

Deși relațiile dintre tata și acest om au fost umbrite atât de unele suspiciuni, cât și de fapte reale, totuși, niciodată nu s-a ajuns până acolo încât să genereze o dușmănie între ei. Tata nu avea încredere în cinstea acestui om, poate și datorită faptului că Vasile Neculau a fost un om care aproape în întreaga lui viață a avut parte numai de necazuri și încercări. Căsătorit pentru a treia oară, deoarece primele două soții îi muriseră, lăsându-i fiecare câte un copil, a treia i-a adus pe lume încă vreo patru copilași, astfel că bietul om a trebuit să poarte în tăcere întreaga răspundere ce-i revenea față de familie, dar neplângându-se niciodată de ce i-a hărăzit soarta. Poate de aceea era considerat de unii ca fiind un om ursuz și care poartă în suflet multe taine.

Am auzit vorbindu-se că, după primul război mondial, oamenii din sat și-au vândut toate animalele din jurul casei, pentru a cumpăra câte 1-2 hectare dintr-o pădure de la marginea satului ce fusese scoasă la vânzare, lucru ce l-au făcut și părinții mei. Din banii rezultați din diferitele vânzări, tata a cumpărat o puțină cu brânză pentru iarnă, pe care a lăsat-o afară, pe prispa casei, de unde a fost furată în aceeași noapte. Tata îl bănuia pe Vasile Neculau de acest furt, pentru că numai el o văzuse. Dar pentru că nu a fost făcută nici o reclamație pentru a se descoperi hoțul, tata a rămas cu această bănuială în suflet pentru totdeauna, deși relațiile de bună vecinătate au revenit la normal.

Întrucât casele se aflau la marginea pădurii, iar vulpile și alte răpitoare dădeau mereu târcoale casei, tata și-a cumpărat o

armă de vânătoare, pentru a se descotorosi de aceste jivine. Prin jurul anului 1934, Vasile Neculau vine la tata ca să-i împrumute arma pentru a împușca o vulpe ce-i mânca păsările. Tata îi dă pușca, dar îl atenționează, spunându-i că dacă îl prind cu ea jandarmii să nu spună a cui este arma, ci să susțină că este a lui. Dar după ce a luat arma, nu a mai adus-o înapoi după ce a împușcat vulpea, după cum promisese, și nici nu a ținut-o ascunsă, dimpotrivă a început să facă braconaj cu ea, până a fost prins de jandarmi.

Fiind luat la cercetări și crezând că va scăpa cu o pedeapsă mai mică, declară că pușca nu este a lui și că a luat-o de la tata, pentru a împușca un iepure, întrucât nu mai are ce da de mâncare la copii.

Îmi aduc aminte cum îi povestea tata unui unchi că procesul a durat trei ani și s-a încheiat la Curtea de Apel din Focșani, el cheltuind o groază de bani pentru a scăpa de închiisoare, cheltuieli de care mama nu a știut niciodată. În urmă acestui fapt, relațiile dintre tata și Vasile Neculau au fost întrerupte total, cu atât mai mult, cu cât tata era și un om cam răd de gură, care nu-i mai spunea acum decât „prostu”. Bietul oștia acest lucru, însă tăcea fără a scoate o vorbă. Dar ni această supărare nu avea să țină mult, ea luând sfârșit în urne unei întâmplări neprevăzute, dar cu urmări destul de plăcute.

Îmi mai amintesc cum într-o zi, când eram cu oile la păcut în jurul casei, o văd pe nevasta lui Vasile Neculau c trece grăbită și plângând prin apropierea mea, îndreptându spre mijlocul satului. Nu știu ce m-a făcut să-i spun mar cum plângea această femeie. După ce a ascultat atentă c spuse de mine și încercând să afle și alte amănunte, mama mîne îngrijorată și-mi spune să o anunț când o voi vedea c întoarce spre casă. După puțin timp, femeia revine grăl ștergându-și lacrimile de la ochi cu pestelca, iar eu fug anunț pe mama și să-i spun ce am văzut. Mama lasă treal vine în urma mea, dar văzând cum femeia o ocolește, stric ea să se oprească și apropiindu-se o întreabă ce are. Sări

femeie, dându-și drumul la plâns, îi spune mamei că fetița pe care o născuse de câteva zile este bolnavă și se teme că va muri nebotezată, deoarece nu a găsit pe nimeni să i-o boteze. Femeia fusese la o soră a mamei, fără copii, dar cu o situație materială mai bună, nădăjduind că aceasta se va îndura să-i boteze fetița, însă, soțul ei, un om mândru, s-a opus, aducând pe biata femeie în pragul deznădejdi.

Mama, care poate cunoștea de la alte femei cele auzite, fără a mai sta pe gânduri îi spune că îi botează ea fetița, dar că în acel moment nu poate să cumpere decât ceea ce este necesar pentru copil și botez, urmând ca mai târziu, peste o lună sau chiar mai mult, să-i facă și ei o rochie și ceea ce mai trebuie dat mamei copilului după obiceiuri. Cred totuși că mama s-a angajat în acest botez, fiind încredințată că sora ei va contribui și ea la cheltuieli, alături de mama, însă fără știrea bărbatului său, lucru pe care cele două surori îl mai făcuseră și îl vor mai face și în alte ocazii.

Bucuroasă și cu lacrimi în ochi, femeia îi spune mamei că ea nu vrea decât să-și vadă fata botezată și nimic altceva. Dumnezeu le-a ajutat ca fetița să fie botezată în aceeași zi, să se facă sănătoasă și să trăiască și în prezent. După aproximativ doi ani, barza va mai aduce familiei Neculau o fetiță, iar mama se va mai îmbogăți cu o fină, iar tata va uita toate supărările din trecut, încât relațiile dintre familiile noastre vor fi cât se poate de bune.

Și cum în această lume pământească nimic din ce este omenesc nu-i veșnic, așa se va întâmpla și cu aceste relații. În primăvara anului 1947, când foametea, susținută de regimul comunist pentru a se folosi de ea, cuprinsese întreaga Moldovă, mama pusese într-un sac, pentru a fi ferite de șoa-reci, dar și de ochii copiilor, câteva kilograme de făină de grâu și niște zahăr, pe care îl agățase de o grindă într-o șandramă, cu scopul de a le avea de Sf. Paști. Dar puțin înainte de sărbători, sacul cu făină și zahăr a dispărut, iar bănuiala va cădea iarăși pe Vasile Neculau, fiind singurul care ne cunoștea bine

gospodăria și pe care câinele nu-l lătra. Nu a fost acuzat public, neavând dovezi, dar a fost îndeajuns ca relațiile dintre familiile noastre să se răcească iarăși.

Mă simt obligat a justifica, doar prin câteva exemple, afirmația făcută, cum că regimul comunist a susținut și chiar provocat foametea din 1947. La începutul foametei, în portul Galați se încărca un mare vas rusesc, cu butoaie cu murături, după spusele autorităților, cu destinația Odesa. Muncitorii flămânzi, vrând să-și potolească foamea cu niște murături au manipulat în așa fel un butoi, ca să cadă și să se spargă, sperând că astfel își vor potoli foamea. Dar spre surprinderea lor, în loc de murăturile mult dorite ce urmau să curgă din butoi, ei au putut constata că în realitate butoaiele erau umplute cu grâu și nu cu murături.

Tot ceva asemănător s-a petrecut în gara Nicolina din Iași în primăvara anului 1947, când niște studenți făcând câteva găuri în pereții unor vagoane, despre care se spunea că sunt încărcate cu ciment destinat refacerii orașelor din URSS distruse de război, au descoperit că în realitate acestea erau pline cu grâu și porumb românesc. Nu pot fi ocolite nici sfaturile frățești venite de la Moscova, prin care se recomanda (în realitate se ordona guvernului român să refuze ajutoarele oferite de armata americană, pe motivul că nu avem nevoie, pentru ca apoi aceste să ia drumul spre URSS. Pentru a înțelege mai bine cum comunismul s-a folosit de înfometare, ca mijloc de constrângere populației, este suficient să ne amintim de înfometarea Ucraine metodă concepută și supravegheată de Stalin, când au murit d foame peste 10 milioane de oameni nevinovați.

Hotărârea luată de tata, de a întrerupe prietenia cu Vasile Neculau, era respectată în mare măsură în momentul arestării mele, de aceea auzind de abuzurile ce au avut loc în sat, era curios să știu cum s-a comportat acesta cu părinții mei. De îmi dădeam seama că sufletește continuam să mă simt legat de acest om și că niște știri neplăcute m-ar fi durut, totuși am regretat-o pe mama să-mi povestească ceva despre el. Când m

auzit pomenindu-i numele, parcă s-a luminat la față spunând :

— *Săracu de el, ce om bun a fost, nimenea din sat nu întreba de tine ca el.*

De această dată parcă vedeam pe fața mamei o plăcere de a vorbi, de a vorbi de bine despre cineva. Apoi îmi spuse că toate supărările au fost uitate, iar tata a ajuns la concluzia că deși a fost vinovat de acuzațiile ce i-au fost aduse, tot ceea ce a făcut, a fost de dragul și de mila copiilor pe care îi iubea mult, precum și din cauza lipsurilor în care se zbătea. Mi-a povestit apoi, cum după ce le-au fost luate oamenilor pădurile, era foarte greu de procurat lemne, iar într-o iarnă, când tata era bolnav și aproape se terminaseră toate lemnele pentru foc, într-o dimineață, când se scoală vede în fața casei descărcată o sanie cu lemne. Nebănuind cum au apărut aceste lemne, mamei i-a fost frică să nu-i fi fost aduse de cineva, pentru ca apoi să fie acuzată că le-a furat. Pentru a preîntâmpina o asemenea acuzație, s-a dus la Vasile Neculau, care era ajutor de pădurar, și-i povestește cele întâmplate. Omul văzând-o cât este de speriată, începe să râdă și-i spune să nu-i fie frică, că el i le-a adus, și-i mai spune că atât timp cât va mai fi ținut ca ajutor de pădurar, să nu aibă grija de lemne, că știe el ce are de făcut, mai ales că lemnele nu sunt furate, deoarece au fost tăiate din pădurea pe care tata a cumpărat-o cu bani câștigați cu sudoarea frunții, iar statul a luat-o de la oameni cu japca. Nu pot să închei această povestire fără a pune întrebarea: *„cum de această familie destul de necăjită, a știut să-și păstreze omenia, să-și crească copiii în spiritul dragostei și al respectului față de cei din jur, în timp ce unii, fără a avea vreo justificare, s-au pus în slujba răului, pricinuind multe suferințe celor din jur, pentru a se bucura de satisfacții trecătoare ?”* Eram bucuros de ceea ce am auzit de la mama, parcă acum îmi era mai drag Vasile Neculau și parcă mă simțeam vinovat și eu de bănuielile ce i s-au atribuit.

Eram mulțumit de ce aflasem până atunci, încât puteam să aproximez, într-o măsură oarecare, efectul terorii comuniste.